

Seveda ni vsakemu slikarju nastanek slike boj svetov, katastrofa, vendar je vsakemu nastanek novega, njegovega sveta. »Kar se mene tiče,« pravi Matisse, »skušam pač poiskati takšne barve, ki ustrezajo mojemu občutku. Obstaja neki nujen odnos med barvami, ki me lahko navede k temu, da spremenim obliko kakšne figure ali kar celo kompozicijo. Dokler ne najdem tega odnosa za vse dele slike, iščem in delam. Potem pride trenutek, ko za vse dele najdem končne odnose in potem ne morem več ničesar spremeniti v sliki, ne da bi jo začel čisto znova... Sanjam o umetnosti, ki je polna ravnovesja, čistosti in miru, brez vznemirjajočih ali pozornost zbujujočih vsebin, ki je za vsakega... kot pomirjevalno sredstvo, nekaj podobnega kot dober naslanjač, ki mu zagotavlja počitek po napornem delu.« Slikarska umetnost ima različne namene, ki so odvisni od slikarjeve osebnosti in dobe, v kateri živi, zakaj umetnik »dela Tukaj in Danes. Dela, da bi pojasnil sebi in svojim sodobnikom ta Tukaj in ta Danes« (Picasso).

V tem smislu še vedno drži Shakespearjeva misel, da umetnost drži človeku zrcalo. Seveda lastna podoba, ki jo vidi v njem, ni vedno prijetna, da o lepoti ne govorimo. Ni neumestna misel, da lahko to »zrcalno« funkcijo slikarstva in na sploh umetnosti presojava po tem, koliko se naša lastna podoba odmakne od realne. Čim bolj je nepredmetna, čim bolj je nerealistična, tem bolj je človek kot družbeno bitje nezadovoljen sam s seboj in s tistim, kar dela s svetom, v katerem živi. V nekem smislu slikar kompenzira pomanjkljivosti časa s tem, da pripoveduje likovno, kakšen bi moral biti svet — ali kakšen ne bi smel biti. Vendar je tudi res, kar je nekoč rekel Picasso: »Preveč slikarjev si domišlja, da je rezultat njihovega dela, da so njihova platna sama po sebi »resnica«. »Resnica« pa se uresničuje z one strani platna. Nikoli v sliki. Uresniči se v odnosu, ki ga platno determinira s svojo resničnostjo... v očeh človeka, ki ga gleda.

Konfiguracije

Hans Arp *Hans (Jean) ARP, pesnik (pesmi v nemščini in francoščini), slikar, kipar, grafik. Sin Danca in Francozinje, rojen v Strasbourgju 16. 9. 1887, umrl v Baslu 7. 6. 1966. Začetnik dadaističnega gibanja.*

Prve pesmi objavi pod vplivom ekspresionistov Flakeja, Schickeleja in Stadlerja. Leta 1911—1912 je v Münchnu, kjer pride v stik s krogom **Der blaue Reiter** (Kandinsky, Klee, Marc). Dve leti pozneje je v Kölnu z Maxom Ernstom, leta 1915 pa v Parizu z Maxom Jacobom, Modiglianijem, Picassom ter Apollinairom. V letih vojne (1915—19) živi v Švici, v Zürichu, kjer 6. 2. 1916 s Hudom Ballom, Emo Hennings, Richardom Huelsenbeckom, Marcelom Jancojem in Tristanom Tzarajem ustanovi **Cabaret Voltaire**. Zürich postane tako prvo žarišče dadaističnega gibanja, ki se v dvajsetih letih razširi po vsem svetu. Pristopijo El Lisicki, Hans Richter, Francis Picabia, Kurt Schwitters in drugi. Med leti 1925 in 1929 je Arp član nadrealističnega gibanja. Preseli se v Pariz ter sodeluje pri časopisu **La Révolution surréaliste**.

Leta 1931 in 1932 prve večje kiparske razstave. Zdaj je član skupine **Abstraction, création, art non figuratif** in piše za časopis **Transition**. Leta

1936 razstavlja v New Yorku ter se pridruži skupini švicarskih umetnikov **Allianz**. Pred vojno vohro zbeži v južno Francijo in od tam v Švico, kjer ostane do konca življenja. Leta 1954 dobi Veliko mednarodno nagrado za kiparstvo na Bienalu v Benetkah. V letih 1949, 1950 in 1958 potuje v Ameriko, kjer predava in razstavlja. Znamenita je razstava v newyorškem Museum of Modern Art. Leto 1962: velika razstava v Parizu. Leta 1954 in 1955 potuje v Grčijo, konec šestdesetih let pa v Egipt. V tem času prejme več nagrad, med drugimi (leto dni pred smrtjo) tudi Goethejevo. Njegove slike visijo v galerijah Pariza, New Yorka, Basla, Züricha, Philadelphije, New Havna, Michigana, Stockholma, Lodza.

Arpove pesmi, ki eksperimentirajo z jezikom in pojmom ter v abstraktnih besednih igrah slikajo sanjsko vizijo sveta (ki je zaradi irealnih podob besed in glasov še najbližja sintetični poeziji), so zbrane v zbirkah **Ptič samotretji** (*der Vogel selbstdritt*, 1920), **Oblačna črpalka** (*Wolkenpumpe*, 1920), **Piramidni suknjič** (*Der Pyramidenrock*, 1924), **Pobeli, počrni!** (*Weisst du schwarz du*, 1930), **Konfiguracije** (1930), **Školjke in dežniki** (*Muscheln und Schirme*, 1936), **Naš vsakdanji sen** (*Unser tägliches Traum*, 1955), **Besede s sidrom in brez njega** (*Worte mit und ohne Anker*, 1957), **Mesečev prod** (*Mondsand*, 1960), **Čutni plameni** (*Sinnende Flammen*, 1961). Leta 1963 je izšla prva knjiga **Zbranih pesmi** (*Gesammelte Gedichte*), ki zajema obdobje med leti 1903 in 1939; Arpovi francoski verzi pa so objavljeni v delu **Jours effeuillés (Poèmes, essais, souvenirs 1920—65)**, ki je izšlo leta 1966.

Arpove dada - pesmi spreminjajo in rušijo vsak strogo določen okvir, višji red, absolutnost. Njihov pesniški izraz je neomejenost in odprtost različnih možnosti. To poezijo imenujemo tudi poezija igre, saj le igra lahko odpre svet (in bivanje) v vsej njegovi podobi ter skušnji.

zasliši se pesem
in veter se seli v svetlobo
nekoč nas odnese kot suho listje

da razpademo v prah

in znova postanemo iskre in zvezde
ter presrečni potujemo v ognjenih plaščih

SEKUNDNI da jaz kot jaz
KAZALEC je ena dve
 da jaz kot jaz
 je tri in štiri
 da jaz kot jaz
 koliko kaže
 da jaz kot jaz
 tiktika taka
 da jaz kot jaz

je pet in šest
 da jaz kot jaz
 je sedem osem
 da jaz kot jaz
 kdaj se ustavi
 da jaz kot jaz
 kdaj znova gre
 da jaz kot jaz
 devet deset
 da jaz kot jaz
 enajst je in dvanajst

PESMI IZ ZBIRKE »POBELI POČRNI!«

posoda ust se ne zmeni za poročilo s klepeta
 hinavske besede stojijo v špalirju
 usta jih ukrotijo
 eno in vse
 in premagajo dve
 in premagajo štiri
 kar tako
 mimogrede
 z majhnim mezinčkom
 z velikim palcem

s priprtimi polknicami
 pripravljajo načrt za to in ono
 in se vrtijo kot kaša okrog vrelih mačk
 in naredijo križ čez vse

in se obračajo
 in obrnejo
 z desnim očesom na levo
 z levim očesom na desno
 in so le včasih na voljo
 koščenim lahkoživkam

beseda da besedo
 spusti meseni zapah
 odpne odlikovanja
 pozdravi sestanek z norčavim klobukom
 ter v torbi odnese smrt

hinavske besede stojijo v špalirju
usta jih ukrotijo
eno in vse
in premagajo dve
in premagajo štiri
kar tako
mimogrede
z majhnim mezinčkom
z velikim palcem
z dušilci na glasilkah

in vsako uro
mine ura ust
s kolenom z ovinkom na vrvici
in se odvali oživiljena navlaka
ki ukazuje ter nas vodi
in ugaša veje svetlobe

in grejo kvadrat
krog
ter pika
in se na mestu zavrtijo
natanko za polovico
in spet za polovico
in grejo naprej

in nočejo skočiti
na podganjo trato
visoko pod nebo
in krajšajo kratkost
in daljšajo dolgost
in ožijo tankost
in gostijo debelost
in ostanejo vis-à-vis

z žlico si obujejo ledene rože
žive zazidajo oblake
zavrtijo vodne krogle
in jih pometejo
kljuvajo v črtaste sklede

in kokodakajo kokodak
da se razjezimo
in začnemo brez vzroka govoriti
drug mimo drugega

kot navite ure

— — —

je tu tostran
je tam onstran

kar je tu plašno vstane
kar je tam se postavi v vrsto k velikemu zidu
k dušam ki so pokrite s perjem

je tu tostran
je tam onstran

obraz izstopi spredaj
hrbet izstopi zadaj
in sredina se ne premakne
a še preden se potuhne in pritaji
presahnejo vode
in se napolnijo steklenice
roka zagrne usta
zakaj zdaj oživi kar je bilo izrečeno in pravi
ti
iz srajc visijo stegna
in obiščejo vojske
zrela leta se naježijo
a voda ostane prazna

— — —

po prvem zvonjenju
drugega zvona
odpre setev nešteto lačnih gobčkov
oznani pesem
in naravna jezik
kot bi imel industrijske ustnice
a telo se odluči

od drugega telesa
in greje žarke vso dolgo zimo

butara krogle šklepeta
z umetnimi zobmi
zvezde skočijo s polic

po tretjem strelu
iz četrtega topa
se ustnice zaprejo
in v dimnih talarjih in naličenih valovih
pridejo oni
ki jih ne moremo odgnati
ter vzklikajo zmaga

in napnejo kožo med lase in perje
ter z rokami in nogami krmijo telo
ki je razpeto na velika kolesa
in pozdravijo dober večer
ne lahko noč
z nabuhlimi usnjenimi listi
na okroglem tonzurnem jadru

in planejo
z obrazi in otroki
čez ograde oblakov

— — —

usnjene zastave nosijo odžagane noge
v oblake svobode
gostoleče plemkinje potujejo na zmajih
čez očiščeno nebo
stolpi so iz usnja
rogovi vreč so iz vetra
in pridejo zastave
ter ustavijo vreme v svojih vrečah

vreča gibanja je usnjena ladja

— — —

kamni se nemudoma lotijo težaških
del. z njihovih modrih ur lije
zelen pot in ko odbije dvanajst
je modro nebo pospravljeno
in čisto.

črni čevlji se svetijo.

beli lasje so počesani.

kamni zmijejo madeže krvi z neznačajno
vodo da je vse hitro pozabljeno
in lahko začnemo znova.

beli lasje kamnov. črni lasje vode.

zeleni lasje otrok.

modri lasje oči.

— — —

skopljeno cvetje se vzpenja po
koščeni lestvi.

zrak se zlomi. črke se zlomijo.

veliki a se zlomi. mali a se zlomi.

veliki b se zlomi. mali b se zlomi.

mesene črke plezajo po

mesenem drevju.

stoječe črke. sedeče črke.

ležeče črke.

koščene črke plezajo za skopljenim cvetjem
po koščeni lestvi.

črke iz ognja. črke iz vode.

črke iz zraka.

kamni so v sto letih napredovali

le za korak. kamni so obuti v mize

s štirimi nogami.

o noga reče a. x noga reče b. notranji glas
pa doda še c. prej to ni bilo mogoče.

noge in njihove ahilove pete so obute

v nogavice iz strelne pavole.

inicialke čistijo besedni bager.

— — —

rojen sem v naravi. rojen sem
v strassburgu. rojen sem v oblaku. rojen sem
v črpalki. rojen sem v suknji.

imam štiri nravi. imam dve stvari. imam
pet čutov. čut ni stvar. narava ni čut. prostor
da za naravo *da*. narava je bel orel.
prostor *dada* za naravo *dada*.

naredim knjigo s petimi gumbi.
umetniški kop je nesmisel.

dada je rojena v zürichu. odštej strassburg
od züricha in ostane 1916.

— — —

nimfa služi življenju.
general ima pomembno mesto
v naravi.
piramidna črpalka ima štiri gube dve luknji.
piramidna črpalka črpa črne ptice
iz narave. črпам naravo. ti črpaš umetnost.
strassburg leži v oblaku.
pet metel leži. štiri metle sedijo. dve metli
stojita.
veš gumb je narava. več narava je
črna luknja. več umetnost je
črna luknja. v vsaki luknji je oblak.
naredi luknjo v luknjo in v to luknjo dve
luknji in v vsako teh dveh lukenj štiri
luknje in v vsako teh štirih lukenj pet lukenj.
oblačna črpalka veselo črpa oblake
iz sukenj. oblačna črpalka
črpa proti umetniški suknji nimfe.

PESMI IZ ZBIRKE »ŠKOLJKE IN DEŽNIKI«

plameni krmijo smrt
o kako strašno gruli dan
jezik leži ob jeziku
zrak je v ranah
v njih gnezdijo sence

kdo trga listje z neba
 drevesa ne živijo
 svetloba ima brazgotino
 in le v snu so na nebu oči
 in kosti
 le v snu peruti ne mečejo senc
 na svetlobo oči
 in pesmi potujejo z valovi in oblaki

 a leta minejo kot dan

ko noč plete vrtnice na obronku pravljic
 se odvije klobčič štorkelej sadja faraonov
 in harf

smrt nosi klopotajočega noja
 pod korenine brezna
 na dimnikih klopočejo štorkele
 noč je nagačena s pravljicami

vrtnice korakajo po cestah iz porcelana
 ter pletejo zvezde iz klopčiča let
 med zvezdami spi sadje
 in plešejo prazne pokrajine nagačenega časa
 ter smejočih kovčkov
 štorkele žrejo faraone
 iz dimnikov rasejo vrtnice

smrt žre leto za letom
 faraoni žrejo štorkele
 zvezda zaspi med sadjem in se včasih
 nasmehne v snu
 kot porcelanaste harfe
 ropotajoče pravljice stkane ceste
 in zložene štorkele pa začnejo plesati

vse večji postajajo prazni prostori
 marmornih gnezd
 in ko nazadnje odrasejo

dišijo kot cvetje
ki ga potrgajo razkošne zlate
butare
in ga odnesejo rožnatim rodovom
ki ležijo na zavutih poteh
in prozornih kačah
zlate butare mečejo glasne sence prek neba

vejice in pike skočijo
v klobuke poljubov
in tako ubežijo strahotni pomladi
ki divja med sivozelenimi sprehajalnimi
palicami
srčkanimi zvezdami
prepasanimi piramidami
in kvaka kikiriki kot slon
in laja muu muuu kot metulj

Pesmi prevedel:
Andrej Medved